

## ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ ΚΑΙ ΕΤΕΡΟΓΝΩΣΙΑ (Μέρος Β')

Είναι επικίνδυνο να πέσουμε ασφαλώς σε λάθος εάν θέλαμε να κατατάξουμε την τεράστια ποικιλία των ανθρώπων σύμφωνα προς το σκοπό που αναζητούν τη γνώση, όμως μπορούμε για λόγους κατανόησης των εννοιών της **αυτογνωσίας και ετερογνωσίας** να τους κατατάξουμε σε δυο ομάδες: τους **πρακτικούς** και τους **θεωρητικούς**!

Οι **πρακτικοί** αρκούνται στη διαπίστωση των πραγμάτων, λαμβάνουν έτοιμα τα επινοήματα των θεωρητικών και τα εφαρμόζουν σε πρακτικά έργα. Γίνονται **επιχειρηματίες, έμποροι, βιομήχανοι, συναθροίζουν πλούτο** και διαθέτουν όλη τους την πνευματικότητα και δραστηριότητα στην αύξησή του και την απόλαυση. Οι πρακτικοί έχουν σχεδόν μόνο το «**Έξω Εγώ**», που είναι τόση η επέκταση του Εγώ στα υλικά πράγματα και τόση η απασχόληση τού του τους με αυτά, ώστε τα περί αυτογνωσίας, αυτοενδοσκόπησης, αυτοσυγκέντρωσης, ευτυχίας εκ των έσω κ.λπ. να τα θεωρούν το λιγότερο χαμένο χρόνο. **Αυτό συνιστά μία σοβαρή παραμέληση της αυτογνωσίας.**

Και όμως οι πρακτικοί δεν απολαμβάνουν ούτε μία στιγμή γαλήνης και ψυχικής ηρεμίας. Διαρκώς συμβαίνει να είναι ανήσυχοι, σκεπτικοί, πολυπράγμονες, απορροφημένοι από τα πρακτικά τους σχέδια, από τα υλικά αποκτήματα, από την αγωνία της επιτυχίας ή αποτυχίας... Η επέκταση του «**Εγώ**» προς τα έξω έχει τόσο ευρυνθεί, ώστε χάνουν τη συνείδηση του εαυτού τους. Θα χαιρόνταν και αυτοί στιγμές γαλήνης και μακαριότητας εάν διδάσκονταν μια σύμμετρη στροφή και επέκταση του Εγώ τους προς τα έξω και προς τα έξω.

Οι **θεωρητικοί**, προικισμένοι με λεπτή διάνοια και φιλόσοφο, δηλαδή, ανήσυχο, ερευνητικό και διεισδυτικό νου δεν αρκούνται στη διαπίστωση των πραγμάτων, **αλλά προωθούν τη σκέψη τους πιο βαθιά και επιχειρούν την αποκάλυψη των σχέσεων και αιτίων γένεσης και του σκοπού ύπαρξης. Στην έρευνά τους συμπεριλαμβάνουν κάθε τι, που δύναται να γίνει επιστητό (γνωστό), ώστε να συνάγουν συμπεράσματα από τη μελέτη περισσότερων στοιχείων και επινοούν θεωρίες και κοσμοθεωρίες. Οι θεωρητικοί χαράσσουν κατευθύνσεις και δια των εμπνεύσεών τους και επιτευγμάτων τους συμβάλλουν στην πρόοδο και την ανέλιξη του πολιτισμού. Σε αυτούς ανήκουν ποιητές, καλλιτέχνες, επιστήμονες, φιλόσοφοι....**

Τους **θεωρητικούς**, τους ολίγους και εκλεκτούς, μπορούμε να τους διακρίνουμε σε δύο περαιτέρω υποκατηγορίες: α) Στους **εξωστροφικούς**, οι οποίοι περισσότερο αφοσιώνονται προς την ετερογνωσία, και β) στους **εσωστροφικούς ή ενδοσκοπικούς**, που θέτουν ως κύριο μέλημα την μελέτη του εαυτού τους.

Οι **πρώτοι** ενδιαφέρονται για την έρευνα και μελέτη του εκτός του Εγώ τους κόσμου, για να καταλήξουν σε συμπεράσματα για το Είναι τους. Συνιστούν το μεγαλύτερο πλήθος των θεωρητικών και σε αυτούς ανήκουν οι **μεγάλοι δημιουργοί πνευματικών έργων.**

Οι **δεύτεροι** ολίγοι, **ελάχιστοι, αλλά οι πλέον εκλεκτοί με ζήλο και αυτοθυσία επιδίδονται στη διείσδυση και διερεύνηση των μύχιων πτυχών του Εγώ με αυτοσυγκέντρωση, διαλογισμό και στοχασμό των ενορατικών συγκινήσεων και δονήσεων της ψυχής τους κατορθώνουν να αξιοποιήσουν τις ανεξάντλητες δυνατότητες του Εγώ τους προς μεγάλη και πανανθρώπινη ωφέλεια. Αυτοί ανεγείρουν τους φωτοβόλους τηλαυγείς φάρους του πνευματικού και ηθικού προσανατολισμού. Ανήκουν στους φωτισμένους οδηγούς και τους άξιους ευεργέτες της Ανθρωπότητας. Ανήκουν στους μεγαλοφονείς. «*Οι μεγαλοφονείς έχουν πάντοτε μέσα τους ένα ηφαίστειο που δημιουργεί ταραχή και εξακοντίζει φλόγες προς τους ουρανούς. Ενώ ο κοινός άνθρωπος αρκείται να προχωρεί ήρεμα, χωρίς να δημιουργεί αυτές τις φλόγες, χωρίς να εξακοντίζει αυτά τα άστρα προς το στερέωμα*» (Κρισναμούρτι).**

Ο **Πυθαγόρας**, είναι ο πρώτος διδάσκαλος της αυτογνωσίας. Ο μύστης αυτός επέβαλε πρακτικά τους μαθητές στην άσκηση της αυτογνωσίας. Οι μαθητές του ήταν «**ακουστικοί**» (μόνο άκουαν και δεν υπέβαλαν ερωτήσεις, ούτε έλεγαν κάτι). Ασκούντο στις **αρετές** με πρώτη τη **σιγή και την εχεμύθεια**. Κατ' αυτό τον τρόπο **κατόρθωναν θεληματική χρήση του νου, ηρεμία, αταραξία, αυτόβουλη σκέψη προς την κατεύθυνση, όπου η ηθική απαιτεί και λογική**. Όχι το συναίσθημα, η συγκίνηση και η τυχαία από ερεθισμούς **παρόρμηση**.

Επεδίωκαν την καταστολή των ορμών, ορέξεων και εν γένει παθών που συνιστούν εμπόδια στην αυτογνωσία.

**Ο Πυθαγόρας** επέβαλε στους μαθητές του να εφαρμόζουν στη ζωή τους τις **αρετές: την ευσέβεια, την ευορκία, την τιμή προς τους γονείς, την εγκράτεια, τη δικαιοσύνη**, να γνωρίζουν ότι **όλοι μας πεθαίνουμε, τη λιτότητα, να εφαρμόζουν το άριστο μέτρο, να επιδιώκουν τη φρόνηση ήτοι υπεράνω όλων ας έχουν κυβερνήτη τον άριστο νου.**

Ίσως το κορύφωμα της αυτογνωσίας διατυπώνεται στο εξής δόγμα: **«Μη δεχθείς ποτέ στα μάτια σου τον ύπνο πριν εξετάσεις να καταδείξεις προσεκτικά ένα- ένα τα όσα έπραξες όλη τη μέρα ρωτώντας τον εαυτό σου: Σε ποια έσφαλα; Τι καλό έκανα; Τι έπρεπε να κάμω και το παρέλειψα.»**

**Μόνο η περικοπή αυτή από τη διδασκαλία των Πυθαγορείων, εάν εφαρμοζόταν θα ήταν ικανή να αναδείξει το υπέροχο ηθικό ύψος τους.** Για όσους την εφαρμόσαν ή δύνανται να την εφαρμόσουν ανοίγεται διάπλατα ο δρόμος προς την **υπέρτατη ανθρώπινη πραγματικότητα.** Και όμως πέρασαν περισσότερα από 2500 χρόνια και τη θαυμάσια αυτή μέθοδο αυτοελέγχου και καθημερινής αυτοκριτικής ανύψωσης τού Εγώ στη μεγαλειώδη θέση **δεν επιχειρήσαν να εφαρμόσουν οι παιδαγωγοί στην αγωγή των νέων.** Οι λαμπρές επιτυχίες των ερευνητών μέσα στους τελευταίους αιώνες στις θετικές λεγόμενες επιστήμες θάμβωσαν τους συντάκτες των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και πίστεψαν στην **παντοδυναμία της ετερογνωσίας.** Έτσι για την **αυτογνωσία δεν απέμεινε χρόνος διδασχής.**

Εκτιμάται ότι υπάρχει μια κεφαλαιώδης ατέλεια στα προγράμματα όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης. Είναι ακατανόητο δια την ετερογνωσία να αφιερώνονται τόσο κόποι και μόχθοι και δαπάνες και αγωνίες και να δοκιμάζονται πικρίες και απογοητεύσεις, ενώ **στην αυτογνωσία, για αυτό τούτο τον νου, το εκλεκτό και μέγα θείο δώρο του Εγώ να μη διατίθεται ούτε λίγα λεπτά της ώρας κάθε μέρα.**

Θαρρούμε ότι επιβάλλεται σήμερα, που ο άνθρωπος έχει πετύχει καταπληκτικές επιτυχίες στην ετερογνωσία, **να στραφεί μεθοδικά και στην αυτογνωσία.** Τί ωφελεί το εάν οι επιστήμονες πέτυχαν να μετρήσουν τα άστρα του ουρανού και υπολογίζουν το βάρος τους, ή να μετρούν τον αριθμό των πρωτονίων και ηλεκτρονίων των «ατόμων» και τις αναλογίες συνθέσεών τους για να αποδεσμεύουν την γιγαντιαία ενέργεια, που εκλύουν, **εάν δεν αποκαλύψουν και αξιοποιήσουν και την εντός του Εγώ αξιοθαύμαστη δυναμικότητα;** Κάθε πνευματική ή ηθική κατάκτηση συντελείται με τον ανθρώπινο νου! **Το Εγώ νοεί, επινοεί, θαυματουργεί στις αποκαλύψεις των νόμων της Φύσης.**

Διερωτόμαστε δεν θα αποκαλύπτονταν περισσότερα και ωφελιμότερα εάν οι ερευνητές διέθεταν **ισόρροπο χρόνο για τη μελέτη και της φύσεως του Εγώ του ανθρώπου!** Ειδικά εάν υποδείκνυαν σε κάθε άνθρωπο την αυτοπροσπάθεια για αυτομελέτη και την αυτοκαλλιέργεια των ικανοτήτων τους;

**«Εις εαυτόν συνελού... (στον εαυτό σου συγκεντρώσου)»** παράγγειλε ο φιλόσοφος **Μάρκος Αυρήλιος.** «σκάπτε ένδον», «ένδον η πηγή του αγαθού και αεί αναβλύζει εάν αεί σκάπτεις». Κοντολογίς, η πηγή του αγαθού αναβλύζει μέσα από το Εγώ, εάν πάντα ανασκάπτεται με στοχασμό για να αυτό-αποκαλυφθεί και αυτοκαλλιεργηθεί. **Τότε καταστέλλει τις ορμές και πάθη του.** Εάν γίνεται αυτή η προσπάθεια συνεχώς, τότε, όπως η πηγή νερού θα αναβλύζει και θα πλημμυρίζει το **Είναι του ανθρώπου από χαρά και ευτυχία.** Ο ουδός (το κατώφλι), λοιπόν, της πύλης από την οποία διέρχεται ο άνθρωπος προς τη ευδαιμονία είναι η **αυτογνωσία!!!**

Με την αυτογνωσία φερόμαστε ταχύτερα και προπαντός σταθερότερα προς τη γνώση και μάθηση, των οποίων την ακρότατη βαθμίδα κατέχει η απροσπέλαστη δια τον άνθρωπο **Σοφία.** Τότε φθάνουμε στη δυνατή **γαλήνη και ηρεμία πνεύματος και ψυχής** που συνιστούν τις βασικές προϋποθέσεις της ευτυχίας μας. **Οδηγούμαστε με τη συνετή ηθική διαβίωση προς την τελείωση και την υψηλότερη βαθμίδα ανθρώπινης ύπαρξης που συνιστά το ύπατο βαθμό ολβιότητας και ευτυχίας.**

Αυτός είναι και ο βασικός λόγος που επιμένουμε να διδάσκεται η **Ολιστική Παιδεία παράλληλα και συντονισμένα με την απαραίτητη εξειδικευμένη Εκπαίδευση.**

Δημήτρης Μπάκας  
27 Σεπ. 2024